

Oikeusministeriö

Vastaus Oikeusministeriön lausuntopyyntöön maahantulokiellon kriminalisointia koskevasta hallituksen esityksestä rikostorjunnan näkökulmasta**1 Poliisihallituksen näkemys maahantulokiellon rikkomista koskevan uuden rangaistussäännöksen säätämistarpeesta**

Hallituksen esitys ja siihen kirjatut ehdotukset ovat poliisihallituksen mielestä oikeasuuntaisia ja kannatettavia. Erityisesti tällaisia ovat maahantulokiellon irrottaminen ulkomaalaisrikkomuksesta erilliseksi kriminalisoinniksi ja kriminalisoinnin siirtäminen ulkomaalaislaista rikoslakiin. Hyvistä ja oikeasuuntaisista muutosehdotuksista huolimatta Poliisihallitus on huolissaan siitä, onko kyseinen ehdotus rangaistusasteikosta, sakkoa - enintään yksi vuosi vankeutta, riittävä esityksen tavoitteiden toteuttamiseksi alla esitettävillä perusteilla. Poliisihallitus on ollut asian valmistelussa mukana.

Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa maahantulokiellon rikkomisen on tällä hetkellä säädetty rangaistavaksi ainoastaan sakkorangaistuksena. Nykyisen lainsäädännön tilan ei voida katsoa olevan riittävä, sillä alhaisen rangaistusasteikon voi nähdä ainoastaan vahvistavan maahantulokiellon rikkomisen kasvussa ollutta ilmiötä. Vuosittain sadat ulkomaalaiset rikolliset rikkovat heille asetettua maahantulokielloa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan Suomeen rikollisessa tarkoituksessa saapuvia ei hillitse nykyisen lain mukainen ulkomaalaisrik-

komuksesta annettu sakko laisinkaan. Hallituksen esityksessä on esitetty, että vuosien 2010–2015 välillä ulkomaalaisrikkomuksina rangaistut maahantulokiellon rikkomiset ovat kuusinkertaistuneet. Vuonna 2015 kiinni jääneitä maahantulokiellon rikkojia oli yli 500.

On huomioitava, että sakkorangaistus on osoittautunut jossakin määrin tehottomaksi keinoksi rikoksen sovittamisen osalta. Maahantulokiellon rikkomisesta kiinnijääneen jättäessä maksamatta saamansa sakkorangaistuksen ja poliisin antaman sakon jäädessä nykyisen lain mukaan muuntamatta vankeusrangaistukseksi, ei maahantulokiellon rikkomisen tule tosiasiallisesti rangaistuksi.

Vankeusrangaistuksen säätämisen puolesta puhuu myös rangaistuslainsäädännön muuttaminen vastaamaan Pohjoismaissa säädettyä tasoa. Liikkuvien ammattimaisten rikollisten on oletettavaa pyrkiä suuntaamaan toimintaansa sellaisiin maihin, joissa pelkästään maahantulokiellon rikkomisesta on odotettavissa matalin rangaistus. Rajat ylittävä rikollisuus on suunnitelmallista ja harkittua toimintaa, jonka torjuminen on poliisille tärkeää. Alhaisemmin rangaistu maahantulokiellon rikkomisen ei saa näin muodostua vetotekijäksi ulkomaalaiselle ammattimaiselle rikollisuudelle saapua Suomeen.

Helsingissä ulkomaalaisten tekemien rikosten osuus kaikista rikoksista on noin 25 %. Rajat ylittävistä rikollisuudesta on tullut pysyvä ilmiö, joka asettaa poliisille haasteellisia tehtäviä maahan saapuvan todennäköisen rikollisen aineksen tunnistamisessa, sen mahdollisessa seurannassa, rikollisuuden torjunnassa sekä esitutkinnassa. Suomen asiaa koskeva menettely eli sakkorangaistus ja maasta poistaminen ei menettelynä ole vakuuttava määrätyn maahantulokiellon noudattamiseksi.

Rangaistuskäytännön muuttamisella eli maahantulokiellon rikkomisen rangaistuksen korottamisella enintään kahden vuoden vankeuden ta-

solle voitaisiin mahdollisesti estää tuhansia rikoksia vuodessa. Lisäksi rangaistusmaksimin muuttaminen maahantulokiellon rikkomisesta sakosta vankeuteen lisäisi tehokkuutta, kun samalla pohjoismaisten esimerkkien mukaisesti henkilö voitaisiin määrätä kärsimään rangaistusta omassa kotimaassaan.

2 Uuden rangaistussäännöksen sisältö

Ei ole lisättävää, muutettavaa tai ehdotuksia rikoslakiin lisättäväksi ehdotetun rikoksen tunnusmerkistön suhteen.

3 Rangaistusasteikko

Ajatellen ennalta estävyyttä ja teon moitittavuutta, Suomen tulisi seurata maahantulokiellon rikkomisesta muuta pohjoismaalaista rangaistustasoa eli teosta olisi tuomittava vankeutta. Yhden vuoden enimmäisrangaistus on linjassa Ruotsissa säädetyn rangaistusasteikon kanssa. On kuitenkin huomioitava, että ehdotettu rangaistusasteikko jää edelleen Pohjoismaisessa vertailussa matalimmalle tasolle.

Nyt hallituksen esityksessä esille tuotu rangaistus sakkoa tai enintään vuosi vankeutta ei ole Poliisihallituksen arvion mukaan riittävä vaan maahantulokiellon rikkomisesta seuraava rangaistusmaksimi tulisi korottaa sakosta enintään kahden vuoden tasolle vankeutta.

Maahantulokiellon rikkomisesta tuomittavan enimmäisrangaistuksen ankaroittamisella on tosiasiallisia vaikutuksia poliisin menettelytapoihin muun muassa sen osalta, millaisia pakkokeinoja asiassa voidaan käyttää. Ehdotettu rangaistusasteikko antaa poliisille tutkinnallisesti hieman lisää toimivaltuuksia pakkokeinolain säädösten osalta. Pakkokeinolain pidättämistä koskevat säännökset tulisivat soveltumaan ehdotetun rangaistusasteikon mukaan maahantulokiellon rikkomisesta epäiltyyn, mutta on lausuttava, ettei yhden vuoden enimmäisran-

gaistusasteikko anna poliisille toimivaltuuksia esimerkiksi suunnitelmallisen tarkkailun suorittamiseen.

4 Esityksen vaikutukset

Hallituksen esityksessä on listattu, että vuoden 2015 aikana on Suomessa maahantulokiellon rikkomisesta annettu sakkorangaistus 568 henkilölle. 487 tapauksessa sakonantajana on ollut poliisi ja lopuissa tapauksista Rajavartiolaitos. Poliisin sisällä tapauksien on tutkittu sijoittuneen suurimmaksi osaksi pääkaupunkiseudulle. Vuoden 2015 tilastojen mukaan tapauksista 235 on tapahtunut Helsingin poliisilaitoksen, 86 Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ja 75 Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella.

Hallituksen esityksessä maahantulokiellon rikkomisen selvittämistä on kuvattu rikostutkinnallisesti yksinkertaiseksi ja selväksi maahantulokiellon voimassa olon ja sen rikkomisen osalta. Tutkinnallisesta näkökulmasta maahantulokiellon rikkomisen lisäämisellä rikoslakiin on työmäärää lisäävä vaikutus, erityisesti pääkaupunkiseudun alueen poliisilaitoksissa. Lakiluonnoksen todellisten työmäärällisten ja taloudellisten vaikutusten arviointi on jossain määrin hankalaa, sillä sakkomenettelylain uudistamisen sisältö ei lausuntoa antaessa ole selvillä. Ankarampi säädös lisäisi Poliisihallituksen arvion mukaan jonkin verran vankien määrää mutta todennäköisesti tosiasiasa vain joillakin kymmenillä. Lainsäädännön uudistuksen tärkein merkitys on osoittaa sen ennalta estävä tavoite.

Poliisiylitarkastaja

Heikki Lausmaa

Poliisitarkastaja

Jyrki Aho

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 05.05.2017 klo 08:45. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

OM Lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva

Tiedoksi

Poliisiylitarkastaja Niina Uskali
Poliisitarkastaja Mia Poutanen
SM Poliisitarkastaja Joni Länsivuori